

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Antonii Mariae Gratiani A Burgo S. Sepulchri Episcopi Amerini De Vita Joannis Francisci Commendoni Cardinalis Libri Quatuor

Graziani, Antonio Maria

Parisiis, 1669

Cap. XI. De Concilii Tridentini decretis à Rege, Senatúque acceptis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9616

*De Concilii Tridentini decretis à Rege ,
Senatúque acceptis.*

CAPUT XI.

INTER hæc publicum Christianæ Reipublicæ Concilium, quod Tridenti cum magnâ Episcoporum frequentiâ, tum Cæsaris, reliquorúmque Regum legationibus celebrabatur, tertio pòst anno, quàm revocatum à Pio IV. vigesimo, quàm à Paulo III. fuerat cœptum, ad finem pervenerat, explicatâ, atque constitutâ totâ ratione, atque disciplinâ sacrorum. Et Pontifex Maximus Concilii acta, decretâque cum auctoritate suâ comprobasset, ratâque omnia habuisset, & referri in volumen, edique, atque pareri legibus iis imperavit. Hunc librum ad Commendonum in Poloniam misit, ac dare operam iussit, ut publicè acciperetur, ex ejúsque præscripto res Ecclesiastica administraretur. Ea res magnam Commendono curam incussit, magnæque illi difficultates proponebantur, quâ ab hæreticorum factione prævalida, & Regi ipsi formidolosa, quâ ab Ucangio causas publici dissidii, atque alienationis quærente. Agere cum Rege, & ei solùm librum tradere, ut tutius, ita neque ex dignitate rei esse, neque satis firmè receptum à Regno videri poterat, quod vnus non de suorum sen-

tentia Rex accepisset. Reddere porro in Senatu, ne res in disceptationem veniret, atque etiam ne contententibus hæreticis dubio aliquo, atque incommodo responso vulneraretur, timebat. Helspergæ in Prussia erat, cùm id Pontificis mandatum accepit, profectus eò ad visendum Stanislauum Hosium Cardinalem Varmiensem, tum maximè Tridento reversum; is enim ob excellentes innocentia laudes, atque doctrinæ in amplissimum Collegium lectus Concilio ipsi Pontificis Maximi nomine cum quatuor ex eodem ordine Collegis præfederat, quo dimisso Varmiam, vbi Episcopus erat, ad muneris sui functionem redierat. Ei Commendonus erat omnibus officiis, omnibus amicitia, atque benevolentia necessitudinibus conjunctissimus, vt facilè hominum voluntates ex morum, studiorumque similitudine conglutinantur. Cùm igitur aut conandum id sibi, vt à Rege, Senatùque acciperetur, aut aliter non reddendum eum librum statuisset, particeps consilii sui vno Varmiense habito profectus ab eo magnis itineribus ad Regem contendit: qui longè inde in Lithuania finibus Parzovia conventum Regni habebat. Eò Commendonus cùm venisset, priusquam aliud inciperet, aut rem cum vlllo communicaret (nolebat enim spatium Ucangio, hæreticisque adversandi, seque contra instruendi, esse) Regem convenit, atque cum eo de tota re diligentissimè egit, quo sibi ex sententia præparato, cùm placuisset Regi

eâdem die verba Legati audiri, Commendono in cubiculo suo relicto, seque ibi opperiri jussu, Senatum ipsum ipse ingreditur, nec diu moratus ad accersendum eum duos Senatores misit, à quibus in Senatum, qui frequentissimè jam convenerat, est introductus, auditusque magno silentio. Ille à causis convocandi, habendique Concilii exorsus, celebritatem, progressionem, exitum denique ejus exposuit. Nihil ibi actum, nisi rite ex veterum consuetudine, & tradito à conditoribus ipsis Christianæ disciplinæ more: nihil prætermissum, quod ad explicandam divinarum rerum rationem, atque omnia sacrorum jura constituenda res poscere visa sit, quò libentiùs fecisse Pontificem Maximum, ut Patrum consulta rata approbatione suâ faceret, & auctoritate additâ promulgari, edique, atque iis stari, ac pareri ab omnibus juberet. Horum igitur decretorum volumen ab se Regi reddendum misit, se, ut qui eo in Concilio Oratorem suum testem, auditoremque omnium consiliorum habuisset, ejus quoque scita Poloniae populis ediceret: esse verò eum cælestibus præceptis, legibusque refer- tum librum, & cum univèrsæ Christianæ Reipublicæ vtilem, tum ægris, & ab hac novarum opinionum pravitate laborantibus provinciis salutarem, ut quibus ad eum fortè diem fluctuantibus mens in ambiguo fuisset, eorum jam in explicatâ, constitutâque sententiâ animi conquiescerent. Cum enim ab trecentis ferme Episcopis,

» & quicquid hominum doctorum totâ Europâ fuit
 » singulis accuratissimè perpensis , examinatisque
 » ea condita , atque sancita decreta essent , quem
 » tandem tantæ arrogantia , & contumaciæ fore ,
 » qui non sedulò iis obtemperet ? & legitimo , at-
 » que œcumenico Concilio , quod cælesti numine
 » regi dubitare nemo possit , qui Christi nomine
 » contineri velit , ipso auctore Deo , atque ex ipsius
 » doctrina Christi hausta vitæ , & pietatis præcep-
 » ta tradenti suam gravatè sententiam subjiciat ?
 » Atque hîc quanta in Ecclesia fuerit semper , &
 » quàm necessaria sacrorum Conciliorum auctori-
 » tas ad tenendam , tuendâmque pietatis , & fidei
 » regulam , ne imbecillitate humanæ intelligentiæ
 » à vero , atque recto vllam in partem inflecti , aut
 » detorqueri vnquam posset , differuit : refutavit-
 » que amentes eorum errores , qui ab Ecclesia de-
 » sciverunt , & sese veluti à salutis navi in mare
 » dejicientes , nullo inde animi portu incertis affi-
 » duè fluctibus agitantur. Quid enim tam absur-
 » dum , & ab omni ratione abhorrens , quàm ex
 » suo quemque sensu fidem sibi , ac religionem fin-
 » gere ? Judicem vnumquemque , atque arbitrum
 » cælestium rerum , & opinionis , & cultus , & ce-
 » remoniarum , quæ adorari , quæ placare divi-
 » num numen debeat , fieri : & quæ ab ipso Deo
 » tradita sunt veræ pietatis præcepta , quæque di-
 » vini homines servanda nobis litteris mandavêre ,
 » ex vniuscujusque libidine statui , distrahi , detor-
 » queri ? Id verò incommodum ne ipsos quidem

desertores Catholicæ religionis non intellexisse, “
 quamquam id quidem illi re magis fateri cogun- “
 tur, quàm verbis concedere velint: quippe eos “
 justum, ac legitimum Apostolicæ Sedis Magistra- “
 tum Christo Deo auctore institutum, pro cuius “
 fide rogavit ipse, ne vnquam deficeret, & quem “
 conversum confirmare aliquando fratres suos jus- “
 sit, respuentes, post concitas passim multitudi- “
 nes, post omnes sollicitatos ad defectionem po- “
 pulos, omniâque tumultibus, seditionibus, ar- “
 mis denique, ac bello confusa, ac perturbata, “
 novos sibi Magistratus, novos Pontificatus, aut “
 Genevæ, aut Vittembergæ, aut aliis nescio qui- “
 bus in angulis condere necesse habuisse; & quam “
 in Ecclesia Catholica non ferunt potestatem, “
 eam in cœtibus, & conciliabulis suis nullo jure, “
 aut more coactis quærere, & Calvinos, & Lu- “
 theros, & hujusmodi hominum quisquillas sacro- “
 rum Principes, & religionum interpretes pati. “
 At Tridentum ad Concilium veniendi factam “
 omnibus potestatem, nec vniversos modò, sed “
 singulos quoque benignè invitatos; datam pu- “
 blicè fidem, seu disceptare quis, seu petere, seu “
 monere, sive etiam expostulare aliquid voluissent, “
 nemini noxæ, aut fraudi futurum. Adversus id “
 quàm absurde, quàm intoleranter multa hæreti- “
 cos? vt cætera sileantur, quàm illud indignum, “
 quòd non Pontificis Maximi, non Patrum, non “
 mortalium cujusquam judicium, aut disceptatio- “
 nem admittunt? Ipsam quoque veterem sanctissi- “

» morum virorum testatam litterarum monumentis
 » de Christianæ religionis fide consensionem reji-
 » ciunt, & qui id agere, id spectare videantur, vt ex-
 » leges, & cupiditatibus suis parentes vivant, impo-
 » tentiæ suæ, atque expetitæ rerum omnium licentiæ
 » divinarum litterarum nomen, & Dei verbum præ-
 » tendunt: hoc se tegunt, in hoc delitescunt, hoc
 » mutuo disceptatore differi de sacrorum jure de-
 » bere contendunt: hominum judicium fluxum,
 » infirmum, quod labi, errare, decipi potest, sci-
 » licet aspernantur; tamquam si aut homines ipsi
 » non essent, aut errore capi, fallique mortalium
 » vni non possent, & id modò pro vero, sanctoque
 » habendum omnibus esset, quod opinati illi fue-
 » rint; ea sacrorum librorum interpretatio, senten-
 » tiæque accipienda, quam ipsi probarint, aptam-
 » que rationibus suis duxerint. Religionis, & fidei
 » jura ex sacris hauriri, atque constitui litteris nega-
 » re neminem posse, sed ne illud quidem dubium
 » esse sacrarum litterarum dicta aliter ab aliis intel-
 » ligi, extollique. Quot enim ea de re omnibus
 » temporibus Ecclesiæ cum hæreticis controversiæ?
 » quot nunc & nobis cum illis, & illis inter se de
 » cælestium dictorum vi, atque intelligentia con-
 » tentiones? Cùm verò obscura multa, & quæstio-
 » nem, & dubitationem habentia sint in divinis
 » litteris, quæ veteres illi sanctissimi, atque doctis-
 » simi viri Augustini, Hieronymi, Bernardi, Ba-
 » filii, Chrysofomi, Gregorii vt intelligerent, a-
 » liisque explicarent, tantum studii, laborisque ex-
 » hauerunt,

hauserunt, ea nos perspicua, illustria, intellectu
 facilia esse dicemus? Verius, dilucidius, ac mi-
 nori negotio, quàm illi, nos perspicere, interpre-
 tarique poterimus? qui neque vitæ, neque inge-
 nii laudibus conferendi sumus cum illis clarissi-
 mis sapientiæ, atque innocentia luminibus: &
 quam Ecclesiæ tribuere auctoritatem gravamur,
 eam aut nobis ipsis nostræque auctoritati arroga-
 bimus, aut ad Calvinum, ad Lutherum turbu-
 lentos, ac pestiferos homines deferemus: qui, vt
 perpetuus hæreticis mos, verba Dei interverten-
 tes, ac per summam arrogantiam ad sensus, cu-
 piditatésque suas accommodantes, omnem dissol-
 vunt Christianæ pietatis disciplinam: & cum om-
 nis semper Ecclesiæ Catholicæ cum omnibus hæ-
 reticis lis, & controversia de sacrorum librorum
 sententia fuerit, sitque maximè cum iis, qui ne-
 fariâ impudentiâ Dei verba semper in ore ha-
 bent, ab iis discedi non oportere vociferantur,
 quasi ea, aut repudientur à nobis, aut vlla lex,
 vllum in Ecclesia colendæ religionis institutum
 sit, quod non in divinis litteris habeat funda-
 mentum: tamen illi cum vrgentur, vsque recur-
 runt eò, in eamque se arcem recipiunt, vt dicta
 Dei, sicut ipsi aut intellexerunt, aut malitiosè in-
 terpretati fuerint, objiciant: denique nullam,
 nisi quam ipsi invenerint, aut probaverint sen-
 tentiam recipiant. Solos-ne igitur Calvinos, &
 Lutheros, aut alios ab his pestibus ortos verita-
 tem invenisse? Solos divinæ mentis internuncios,

T

» atque interpretes nobis divinarum legum è cælo
» demissos esse? nisi hæc edita in lucem monstra,
» atque portenta forent, genus humanum merfum
» æternis errorum tenebris futurum fuisse? quam
» malum amentiam, quem huic sæculo furorem
» objectum, vt salutem perditorum hominum som-
» niis addictam habere, & de re omnium maxima
» ex paucorum aut inscitia, aut scelere statuere non
» pudeat? Ergo Catholicæ Ecclesiæ contemnetur
» auctoritas, cum qua Deus ipse futurum se vsque
» ad consummationem sæculi, nec portas inferi
» prævalituras adversus eam est pollicitus? Usurpa-
» tores isti verbi Dei, & nominis ejus dignitate ad
» fallendos imperitorum animos abutentes audien-
» tur? Qui & ipsi arripiunt, & aliis faciunt potesta-
» tem sacrorum librorum dicta flectendi, torquen-
» dique, quò cujusque animi aut error, aut libido
» tulerit? Hi non eo, quod plures de Deo, deque
» Dei verbis, ac ne, quod omnes quidem censue-
» rint, consenserintque, teneri se velint, verbum
» Dei ipsi opponant, assidueque jactent, quod in-
» de in quam placitum fuerit sententiam detor-
» queant, eoque stari oportere, vnúmque habere
» disceptatorem pugnent; justos ejus rei judices re-
» fugiant, ac detrectent, atque insuper iniquitatis
» infimulent? Quod perinde esse, ac si non Regem,
» non Senatum, non Judices audiendos, sed jussa
» legum spectanda, atque iis parendum esse con-
» tendatur, quæ inde quisque ad voluntatem fin-
» gat, & quocumque cupido tulerit, detorqueat;

quid verò id esse aliud, quàm omnes leges, om-
 ne discrimen, omnia jura confundere, omnem
 tollere hominum societatem? Nec finem vllum
 his malis, diffidiisque imponi velle? id adeò no-
 vorum Magistrorum scelere, atque fraude fieri,
 qui quò vulgi studia retineant, ab omni pacis, &
 concordia mentione, vt à peste abhorrent: quip-
 pe quibus in eodem versari, mergique errore
 multitudinem expedit, & reconciliatâ populo-
 rum cum Catholica Ecclesia gratiâ, pace, & tran-
 quillitate constitutâ, sedatâ, atque compositâ
 Republicâ, nullos se fore intelligant. Ergo has
 lites, & controversias serunt, aluntque, atque eò
 maledicendi, atque evertendi omnia libidine
 provehuntur, vt nullum inter homines relictum
 Ecclesiæ suæ Caput, ac Rectorem, nullum cer-
 tum Magistratum, ac Judicem, ad quem dubiis,
 difficilibusque de rebus referatur, datum esse con-
 tendant, pugnaciterque defendant: & quod vitii
 ne humanarum quidem legum latores, aut vllius
 quantumvis barbaræ Reipublicæ conditores, si
 habeant, ferendi sint, id cælesti Numini, divi-
 næque rationi objicere execrandi homines non
 verentur: Ecclesiâque morte, ac sanguine JESV
 CHRISTI Dei ad salutis spem revocatam, nec
 hominum consiliis, sed ejusdem Dei sapientiâ
 constitutam, veluti navem sine gubernatore, cœ-
 tum sine rectore, corpus denique sine mente re-
 lictum aiunt: quod haud satis sciri, vtrum contu-
 meliosius dicatur in Deum, an hominibus exitio-

fius futurum fuerit. Commemoravit inde clades multorum Regnorum, Provinciarumque Christiani nominis, quas obiens ipse proximis annis oculis aspexisset suis, & quot intestinas seditiones, quot motus armorum, quot bella, quot caedes, direptiones, vastationes, quot sacrilegia, quot sacerdotum à templis, sedibusque suis expulsioniones, quot denique conversiones, atque adeò everfiones Regnorum, ac Rerumpublicarum hæc pravitates opinionum peperissent, multis verbis luculenter, atque accuratè differuit: ipfius quoque Poloniæ vulnera aperuit, ab hac eadem peste impofita, pristinam ejus gentis tranquillitatem, religionem, confensionem, atque ex eo vim, & robur, florentemque eorum omnium statum cum præfentibus incommodis, ac perturbatione comparavit: Hortatusque inde est ad retinendam patriæ dignitatem, geminamque gloriam iis à majoribus relictam Catholicæ pietatis, & bellicæ virtutis incumberent; quæ ad id vnica esse ratio, viaque videatur, œcumenici Concilii fcita, decretaque fufciperent; ex iis remedia fanandis eorum animis, atque tot Reipublicæ incommodis haurirent: atque hæc tam varia, tam multiplicia facra, tot, ac tam diffimiles, ac pugnantes opiniones, quas paucorum improbitas invexit, plurimum aut error, aut levitas, aut licentia aluit, propagavit, & vt malorum omnium fegetem, vt morum pestem, & omnis bene constitutæ Reipublicæ tollerent. Postremò contesta-

ms.

plurimum

tus Deum est, se, quæ salutem eorum vtilia essent, & privatim sapè, & tum publicè monuisse Pontificis Maximi verbis, eadem supremo illo vniuersitatis casu, atque vltimi iudicii die, cum omnes homines ad Tribunal Dei aperti, nudique, ac nullis tecti involucris constiterint, objecturum iis, atque testaturum, atque hæc dicens reddidit Regi librum. Quæ quidem omnia tantâ vi, tantâ gravitate, atque contentione peroravit, vt non commoverit modò Senatum, & maximè seniores, qui & pristinam Regni valetudinem, & eius initia morbi recordabantur, sed ipsos quoque hæreticos obstupescerit. Ego quidem, qui præsens pone ipsum aderam, librum manu ferens, affirmare possum, plerosque lacrymantes me animadvertisse. Cum finem dicendi Commendonus fecisset, vellétque Senatu abire, manere eum Rex iussit. Haud enim, inquit subridens, minùs liberè apud linguæ nostræ ignarum, quàm si abesses, sententiæ à nobis dicentur; ac statim exquiri cœptæ sententiæ. Ucangius Archiepiscopus Gnesnensis, qui primus rogatur, ab ingenio suo non discedens, cum magno honore verborum, & Pontificis Maximi studium, & Patrum Tridentinorum sapientiam extulisset, accipiendum quidem in præsentia librum, sed Commendono respondendum censuit, Regem posteaquam illa decreta cum suis legerit, quid sententiæ habeat indicaturum: Cum Episcoporum, & Catholicorum omnium fremitu aspernantium orationem ejus

est auditus, quâ sub arbitrium Regis, Senatûsque revocari scita Concilii videbantur. Tum Rex non expectatis aliorum sententiis, quas ex murmure perspexerat, satis scire se dixit eam à Commendone orationem ex tempore habitam, cùm accersitu suo eâ die in Senatum venisset, neque ita futurum divinare potuisset, ut quæ tantâ vi, atque ordine pronunciaisset, ea divini numinis instinctu magis, quàm præmeditatione, aut facultate suâ dixisse, ac monuisse eum existimari posset. Itaque sibi placere, ut Concilii œcumenici iussa accipiantur, iisque, ut convenit, & decet, obtemperetur. Atque in hanc sententiam per Vicecancellarium, ut mos Regi, responsum Commendone est redditum, deque eo Rex, Senatûsque multis inde, & gravibus verbis est ab ipso collaudatus.

De ejus studio peragrando Poloniam.

CAPUT XII.

Interlegatum, Passovianum

INDE ab dimisso Varfaviensi conventu Commendonus consilium ceperat Poloniam omnem perlustrandi, præter insitum ingenio ejus videndi, ac peragrando studium haud rebus ipsis inutile ratus, singulas obire Provincias, cum Ecclesiarum Præsilibus colloqui, & singularum noscere incommoda, quo iis, quantum posset, mederetur, & ultimis quoque gentibus, queis nun-

iii T